

Näköala

TŠEKKIIN

Suomi-Tšekki-seura ry:n julkaisu

2/2013

SUOMI-TŠEKKI- SEURA RY

HUOM! Seura muuttaa.

Uusi osoite löytyy internetistä.

Puh. 050-562 2536

Kotisivut: www.suomi-tsekki-seura.fi

Sähköposti: info@suomi-tsekki-seura.fi

Seuran tilinumero:

Nordea 132330-109472

Jäsenmaksu vuonna 2014: 25,00 euroa
maksupäivä 31.1.2014

53. vuosikerta

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Näköala Tšekkiin on Suomi-Tšekki-seura ry:n virallinen jäsenlehti, joka ilmestyy 1–2 kertaa vuodessa ja postitetaan kaikille seuran jäsenille sekä yhteistyökumppaneille.

Julkaisija:

Suomi-Tšekki-seura ry

Päätoimittaja:

Jari Aula

jariaula@hotmail.com

Lehden toimituskunta:

Jari Aula

Heikki Larmola

Petteri Peuranen

Sirpa Seppälä

Lehteen kirjoittaneet vastaavat kaikki omista kirjoituksistaan.

Taitto: Nina Juslin

Etukansi: Kissatalo Pohjois-Tšekin Kuksissa.

Kuva: Jari Aula

Takakansi: Iso kissa (amurintiikeri) nauttii elämästään Prahan eläintarhassa.

Kuva: Petteri Peuranen

ISSN: 1459-420X

Painopaikka: Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino 2013

SISÄLTÖ

Puheenjohtajan palsta	3
Tšekit ja slovakit vasta nyt kuin veljet keskenään	4
Alphonse Muchan elämäntyö on kunnianosoitus Tšekin kansakunnalle	5
Suuri tšekkiläinen jytty	9
Sydämelliset terveiset Tšekin tasavallasta	10
Srdečné pozdravy z České republiky	11
Jizerské hory tarjoaa tekemistä ympäri vuoden	12
Ystävyyssseurojen liiton syysretki Kouvolan Mustilaan ja Verlaan	14
Suuri tšekkiläinen jytty (jatkoa sivulta 9)	15
Jumalattomat tšekit	16
Karpin tie joulupöytään	18
Tšekin kielen opiskelu jälleen käynnissä ja vauhdissa	20
Kierros Prahan eläintarhassa	21
Kokouskutsu	23

Yksityiskohta Miletinistä Pohjois-Tšekissä. Kuva: Jari Aula

Hyvät lukijat!

Suomi–Tšekki-seuran toimintavuosi 2013 on päätymässä. Olemme vähentyneistä resursseista huolimatta onnistuneet julkaisemaan vuoden aikana kaksi lehden numeroa, olemme jatkaneet tšekin kielen kurssien järjestämistä, olemme osallistuneet matkamessuille sekä Eurooppa-päivään. Seuran hallituksen jäsenet ovat osallistuneet myös Tšekin suurlähetystön järjestämiin kulttuuritapahtumiin ja opiskelijatapaamisiin. Vuoden alussa muisteltiin nykyisen Tšekin tasavallan syntyä 20 vuotta sitten Tšekkoslovakian rauhanomaisen jakautumisen seurauksena. Samalla tämän vuoden alussa ystävämaallemme valittiin uusi presidentti **Miloš Zeman**. Lokakuun lopussa puolestaan vietettiin Tšekin kansallispäivää ja samaan aikaan maassa järjestettiin ennenaikaiset parlamenttivaalit maan hallituksen kaaduttua aikaisemmin kesällä. Poliittisia tapahtumia ja kohujakin on siis tämän vuoden aikana Tšekissä riittänyt.

Suomen ja Tšekin välinen yhteistyö kulttuurialalla on tuottanut tänä vuonna myös jotakin mielenkiintoista, mikä mielestäni ansaitsee maininnan. Suomalais-tšekkiläisenä yhteistuotantona syntyi **Taru Mäkelän** ohjaama elokuva *Mieletön elokuu*. Se on nostalginen romanttinen rakkaustarina, joka sijoittuu kylmän sodan aikaan vuoteen 1962, jolloin Helsingissä järjestettiin kansainvälinen nuorisofestivaali. Elokuvaa näyttää hauska tavalla silloisen maailman – lännen ja idän – ilmapiiriä. Vanhemmille sukupolville se tuo mieleen muistoja noilta ajoil-

ta; nuorelle sukupolvelle se on jo historiaa, joka kuitenkin kannattaa tiedostaa. Elokuvan rooleissa esiintyy tunnettuja suomalaisia ja tšekkiläisiä näyttelijöitä. Ensi-ilta oli lokakuun alussa. Mielenkiintoinen elokuva, joka kannattaa mennä katsomaan!

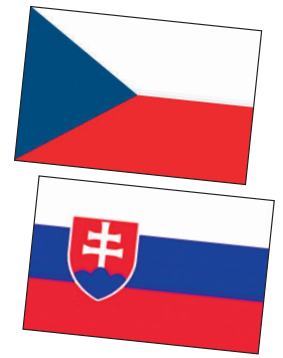
Vuoden lopussa seura joutui muuttamaan Sörnäisten tiloista pois. Seuran uusi osoite ilmestyy pian kotisivuille. Kuten jo edellisessä lehdessä todettiin, seuran talous on kärsinyt yhä pienenevistä Tšekin ja Suomen valtioiden avustuksista, ja näin ollen jäsenmaksuista saadut varat nousevat entistä tärkeämpään rooliin. Muistutan, että vain jäsenmaksunsa maksaneet jäsenet saavat Näköala Tšekkiin -lehden.

Lehden julkaiseminen on seuramme tärkein toimintamuoto, ja siksi pyrimme jatkossakin toimitamaan sen niin hyvin kuin mahdollista, ja välittämään sen kautta tietoja ystävämaastamme ja seuran toiminnasta. Otamme mielellämme vastaan myös seuran jäsenten kirjoituksia, jäsenten, jotka haluaisivat jakaa lukijoiden kanssa omia kokemuksia esim. matkasta Tšekkiin tai kertoa ajatuksia seuran liittyvistä asioista. Tulkaa seuran vuosikokoukseen ja osallistukaa keskusteluun toiminnan kehittämiseksi!

Lopuksi toivotan seuran jäsenille rauhallista joulunaikaa ja onnellista uutta vuotta!

Blanka Lemmetyinen

Tšekit ja slovakit vasta nyt kuin veljet keskenään

Tšekkoslovakian jakautuminen 20 vuotta sitten oli kummallekin uudelle valtiolle taloudellisesti edullista. Tšekkien ja slovakien suhteet ovat nykyisin paljon paremmat kuin ennen eroa. Näin totesivat pääministerit **Petr Nečas** ja **Robert Fico** tavatessaan Slovakian pääkaupungissa Bratislavassa puolisen vuotta sitten. Yksituumaisuutta ei mitenkään haitannut se, että Tšekin nyttemmin eronnut pääministeri Nečas on konservatiivisen ODS:n (kansalaisdemokraatit) ja Slovakian edelleenkin vallassa oleva pääministeri Fico sosiaalidemokraattisen Smer-puolueen johtaja. Vain suhteessa Euroopan integraatioon heidän käsityksensä poikkesivat toisistaan, vaikka kummatkin maat ovat EU:n jäseniä ja Slovakia jopa valuuttaunionin jäsen.

Tšekkoslovakian jakautumisesta kahtia tuli kuluva vuoden alussa kuluneeksi 20 vuotta. Se oli Euroopan ja ehkäpä koko maailman rauhanomaisin modernin valtion kahtiajako. Slovakit olivat koko Tšekkoslovakian valtion 74-vuotisen olemassaolon ajan pitäneet yhteistä valtiotaan isomman osapuolen, Tšekin valtiona. Siinä oli perää. Tšekit olivat isoja ja slovakit pikkuveljiä. Niinpä edelliset eivät tunteneet tarvetta samalla tavoin korostaa kansallista identiteettiään Tšekkoslovakian sisällä kuin slovakit. Ero taisi loppujen lopuksi tehdä hyvää: kumpikaan ei enää haikaile menneen perään. Silti nykyisin tšekkien ja slovakien välit ovat paremmat kuin koskaan ennen. ”Tšekit ja slovakit ovat toisilleen kaikkein läheisimmät kansat. Se ei ole olleenkaan tyhjä fraasi, vaan päivittäistä reaali politiikkaa”, totesi Tšekin ex-pääministeri Nečas.

Slovakian pääministerin Ficon mielestä valtion jakautuminen oli eduksi Slovakialle. Maan talouden kasvu jatkuu, kun taas Tšekki kärsii taantumasta. Niinpä hän uskoo, että Slovakian kansantuote henkeä kohden saavuttaa EU:n keskiarvon ennen Tšekkiä. Tšekit tosin ovat perinteisesti olleet slovakkeja vauraampia ja ansainneet enemmän, mutta Ficon käsityksen mukaan työn tuottavuus on tällä hetkellä Slovakiassa suurempi kuin Tšekissä. Nečas kuitenkin huomautti, että Tšekki on itäistä veljesmaataan vähemmän velkaantunut, eikä köy-

hyttä ole niin paljon kuin Slovakiassa. Tätä korostavat etenkin Slovakian romaniväestön ankeat olosuhteet, joihin Nečas ei tietenkään harmonisestati läpiviedyssä tapaamisessa puuttunut. Eivät tšekit itsekään ole vailla ongelmia suhteissaan maassa asuviin romaneihin.

Ficon mielestä on kuitenkin valitettavaa, että tšekki- ja slovakkinuoriso ovat loitontuneet toisistaan. Nuoret eivät enää välttämättä ymmärrä toisiaan niin vaivattomasti kuin vanhemmat sukupolvet. Lääkkeeksi tähän Fico ehdottaa yhteistä jalkapallosarjaa koko ajan laajenevan kulttuuriyhteistyön lisäksi. Tähän myös Nečas olisi valmis, joskaan, kuten hän huomautti, hallitus ei voi enää määrätä urheilujärjestöjä. Yllättävää on, etteivät he puhuneet mitään jääkiekkoyhteistyöstä. Jääkiekkohan sentään on ollut yksi kummankin kansan menestys- ja suosikkilajeja.

Fico ehdottaa myös yhteistyötä ydinteknologiasa, ilmastopolitiikassa ja aseeteollisuudessa. ”Meillä olisi kykyä ja resursseja laajaan, läheiseen taloudelliseen yhteistyöhön”, totesi Fico. Hän ei usko, että yhteistyön tiivistäminen johtaisi yhteiseen valtioon kaikkien elettyjen 20 vuoden jälkeen.

Nečasin ja Ficon käsitykset kuitenkin erosivat, kun he puhuivat yhteisvaluutasta, johon Slovakia on jo liittynyt, mutta Tšekki ei. Muutenkin tšekit ovat tähän asti suhtautuneet slovakkeja varauksellisemmin EU:n integraation syventämiseen.

Huolimatta tyytymättömyydestään yhteiseen valtioon, slovakien enemmistö olisi kuitenkin halunnut jonkinasteisen liiton jatkuvan. Nečas totesi, ettei myöskään tšekkien enemmistö olisi toivonut liittovaltion purkautumista vuosina 1992–1993. Mutta tuolloin johtavat poliitikot kummassakin maassa halusivat liittovaltion hajoavan. ”Vaikka tšekit olivatkin tottuneet pitämään entistä Tšekkoslovakiaa omana valtionaan”, hän totesi, ”he ovat kuitenkin oppineet kunnioittamaan slovakien halua kulkea omaa tietään”.

VTT Heikki Larmola

Alphonse Muchan elämäntyö kunnianosoitus **TŠEKin** **KANSAKUNNALLE**

Art Noveaun mestarin ihanat naiset levisivät kasvavan taideteollisuuden myötä 1800-luvun loppupuolella ympäri maailman. Neidot viehättävät edelleen, ja tästä visuaalisesta muotokielestä taiteilija tunnustetaan tänäänkin. Mucha oli myös fanaattinen slaavilaisen kulttuurin puolestapuhuja, joka kannusti teoksillaan kotimaansa itsenäistymistä. Vaikuttava maalaussarja slaavilaisten kansojen vaiheista kruunasi Tšekin kansallistaiteilijan uran.

Muchan tyyli

Le Style Mucha on käsite. Muchan julisteet ja litografiat tunnetaan, mutta itse taiteilija taustalla on useimmille tuntematon. Hän on kiistämättä yksi suurimmista ja tunnetuimmista tšekkiläisistä taiteilijoista, jonka taide käsitti ihmisyyden, yhteiskunnan sekä yleismaailmallisuuden. Muchan luomisvoima, väkevä mielikuviutus ja taustalla oleva vakaumus siitä, että taide kuuluu koko kansalle, synnyttivät kiinnostavia, yllättäviä, ristiriitaisia ja aikaa kestäviä teoksia. Hänellä on paikkansa myös *Art nouveau* -tyylisuunnan johtavana henkilönä.

Intohimoinen isänmaan ystävä

Mucha oli hyvin isänmaallinen. Vaikka menestys vei hänet kulutuskulttuurin mukana vuosiksi ulkomaille, silloinen Tšekki pysyi aina tuoteliaan ja ahkeran taidemaalarin mielessä. Hän omisti loppukautensa kolmekymmentä viimeistä vuotta Tšekkoslovakialle. Mucha sai kunnian suunnitella itsenäiselle maalle ensimmäiset setelit, postimerkit ja univormut. Kiitollisuutensa hän osoitti tekemällä työt ilman palkkiota.

Taiteen moniosaaja piti itse patrioottista kahdenkymmenen massiivisen maalauksen käsittävää Slaavien eepos-sarjaa uransa tärkeimpänä saavutuksena. Teokset olivat niin teemaltaan kuin kooltaanakin monumentaaliset, joista suurimmat ovat 6 x 8 metriä. Mucha aloitti kunnianhimoisen luomuksensa 1910, lopulta koko sarja lahjoitettiin virallisesti kansalle Prahassa 1928.

Vakaumuksen hinta

Mucha jakoi voimakkaasti mielipiteitä. Oma visio kaupallisen tuotannon ja hengensanoman välillä ja sen väkevä toteuttaminen läpi elämän aiheutti ihailua, mutta myös vihamielisyyttä häntä kohtaan. Lisäksi yhteiskunnan älymystö jopa ylenkatsoi Muchan isänmaanrakkautta.

Art nouveau oli aikansa taidehistorissa pitkään väheksytty tyyliisuuntaus. Muchan tunnetuin 1890-luvun tuotanto oli leimallisesti kaupallista, käyttögrafiikan ja mainoksen luonteista, mutta samalla osoitus taiteilijan käsityskyvystä ymmärtää hetkittäin muuttuvaa ympäristöä. Hän kuvasi naisen kauneuden uu-

della yhteiskuntaa ravistelevalla elämäniloisella tavalla totutun paheellisen kabareetanssijan sijaan. Gismondan läpilyönti mullisti sen aikaisen julistetaiteen ja työllisti Muchan kymmeneksi vuodeksi mainosteollisuuteen.

Aikansa muotivirtaukset poikkesivat hänen omin-takaisesta tyylistään, mikä sulki hänet ns. korkean taiteen ulkopuolelle, eivätkä kriitikot ymmärtäneet sitä lainkaan. Kansa villiintyi, Muchan julisteita viettiin jopa yöaikana pylväistä ja keräilijät lahjoivat lii-maajia saadakseen painotuotteita. Ristiriidat tekevät Muchasta kiinnostavan ja leimaavat niin itse taiteili-jan elämää kuin hänen mittavaa uraansa.

Taiteen kutsumus

Alfons Marie Mucha, myöhemmin Alphonse, syn-tyi 1860 Ivančicen kylässä Määrissä perheeseen, joka edusti oikeuslaitoksen kirjuriina ja vahtimes-tarina toimineen isän mukaisesti pikkuporvarillista yhteiskuntaluokkaa. Taiteellinen lahjakkuus ilme-ni jo vauvana. Äiti sitoi narulla lyijykynän konttaa-van Alfonsen kaulaan, jotta lapsi voisi ryömiessään piirtää. Perheen asunto oli samassa rakennuksessa kuin paikkakunnan vankila. Kolmen sisaren kuo-lema tuberkuloosiin vahvisti lapsuudesta saakka Muchan tietoisuutta jokapäiväisestä köyhyydestä ja eriarvoisesta maailmasta.

Äiti oli hyvin uskonnollinen, ja Mucha oli jo 7-vuotiaana mukana pyhiinvaelluksella. Muutamaa vuotta myöhemmin hän liittyi poikakuoroon Brnos-sa, ja kirkon mystinen ilmapiiri runsaine koristelui-neen teki häneen syvän vaikutuksen.

Tšekkiläinen kansallinen herätys oli 1860-luvul-la huipussaan pyrkiessään nationalistisessa mieles-sä palauttamaan kielen ja kulttuurin sekä saavut-tamaan autonomian Itävalta-Unkarin puitteissa.

Kasvuympäristönsä perinteiden mukaisesti Mucha omaksui, että taiteilijan tuli olla pappi ja isänmaan-ystävä, jonka tuli käyttää taiteen voimaa kansansa valistamiseksi ja nostattaa moraalisia ihanteita.

Katastrofit seurasivat toisiaan

Nuori Mucha epäonnistui pyrkiessään Prahan tai-deakatemiaan ja sai kuulla tylyt kommentit: "Etsi-kää joku toinen ammatti, mihin te sovellutte parem-min." Isä järjesti töitä tuomioistuimen piirtäjänä ja Mucha häpäisi itsensä saaden potkut piirtämällä pi-lakuvia kantajista ja vastaajista. 17-vuotiaana hän lähti Wieniin ja sai töitä teatterilavasteiden rakenta-jana. Traaginen teatteripalo, joka tuhosi rakennuk-sen ja tappoi satoja katsojia, vei vuoden päästä työ-paikan.

Mucha pysyi uskollisena kutsumukselleen ja us-koi olevansa kohtalon lapsi. Hän ei masentunut, vaan lähti mesenaattinsa kreivi **Khuen-Belasin** tu-ella Pariisiin jatkaakseen opintojaan. Tukijan talous romahti vuoden päästä ja Mucha jäi puille paljaille. Menestys koittaisi vielä hänelle.

Pohja ennennäkemättömälle taiteelle

Pariisi oli silloin erikoinen paikka erikoisella aika-kaudella. Maailma muuttui dramaattisesti koko ajan. Pitkän ja syvän laman jälkeen avautui tilaa talouden, koko maan ja kulttuurin nousulle ja kaiken ohessa

teknologian räjähdysmäiselle kehitykselle, jota symboloi mm. 1889 rakennettu Eiffel-torni. Toisaalta teollistumisen kasvu suhteessa ihmisen jokapäiväiseen elämään koettiin silloinkin epäilyttävänä.

Samaan hengenvetoon syntyi uusi taidesuuntaus, *Art nouveau*, jonka universaali käsite symboloi elämän korkeimpia arvoja. Mucha imi laajasti vaikutteita niin aikansa maailman tietoisuuden heränneestä ideologiasta symbolismista kuin spiritismistäkin. Ne sulautuivat hänen perusarvoihinsa, joihin kuului uskonnollisuus, tšekkiläinen isänmaallisuus, kansanperinne sekä synnynnäinen käsitys teatraalisuudesta ja kohtalosta. Lisäksi hänen ystäviinsä lukeutuivat silloisten taiteijapiirien boheemit, kuten **Paul Gauguin**.

Tapaninpäivän onnenpotku

Oltuaan seitsemän vuotta Pariisissa 34-vuotias Mucha ei juuri poikennut lukuisista taiteilijoiksi pyrkivistä, jotka kamppailivat saadakseen jalansijaa suurkaupungissa. Hän onnistui elättämään itsensä pelkillä linsseillä ja pavuilla tekemällä kuvituksia kirjoihin, lehtiin, kalentereihin, julisteisiin tai suunnittelemalla teatteripuvustuksia.

Muchan uran tarunhohtoinen käännekohta tapahtui joulukuussa 1894. Hän sai yllättäen muiden taiteilijoiden viettäessä vapaitaan tehtäväkseen suunnitella nopeasti juliste palvotulle näyttelijättärelle **Sarah Bernhardtille**. Gismonda-näytelmän mainoksen vauhdikas toteutus ja luottamus taiteelliseen vaistoonsa tekivät hänestä kuuluisan yhdeksä yössä. Julisteen painajan epäillessä lopputulosta näyttämön tähti huudahti kuvan nähdessään: "Herra Mucha, olette tehnyt minusta kuolemattoman."

Nykyajan mediamylläkästä tietämätön Pariisi oli polvillaan, vaikka julistetaide oli vakiinnuttanut asemansa mm. **Jules Cheret'n** ja **Henri Toulouse-Lautrecin** ansiosta. Yli kaksi metriä korkea ja kaipa legendaarinen juliste poikkesi jyrkästi kaikesta edeltäneestä. Paikoilleen liimattuna kuva esitti jumalaisen Sarahin täysikokoisena katsojan silmien tasolla. Tästä seurannut julkinen menestys päästi Muchan mielikuvituksen valloilleen, ja mahdollisti hänen nousunsa uuden eurooppalaisen tyyli suunnan *Art nouveaun* johtavaksi edustajaksi.

Huoleton tuhlari

Vaikka Pariisi oli suonut Muchalle runsaasti mainetta ja rikkautta, hän ei koskaan oppinut pitämään kiinni rahoistaan. Hän oli helppo tapaus talousapua pyytävälle ystäville, vaikeuksissa kamppaileville

taiteilijoille ja erilaisille hyväntekeväisyyskampanjoille. Käteisvarojaan hän piti pöytälaatikossa, josta ystävät saivat vapaasti ottaa tarvitsemansa. Mucha antoi heidän myös käyttää vaatteitaan ja kaikkea muutakin, mitä vaan ikinä löysivät. Hän nautti iloisesta elämästä seurapiireissä yhtä luontevasti kuin sopeutui köyhien talonpoikien koteihin.

Aate osoittaa suunnan

Lopulta Mucha tajusi, että hänen pitkäaikainen haaveensa Slaavien eepoksesta vaatisi totaalisen elämänmuutoksen ja koko hänen kutsumuksensa pitemmäksi ajaksi. Ajatus valtavasta projektista sai alkunsa, kun Mucha suunnitteli Bosnia-Hertsegovinan eteläslaavilaista kansanperinnettä ylistävän paviljongin Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttelyyn. Hän kypsytteli isänmaallista aihetta vuosia, tutki perusteellisesti slaavien historiaa ja tapoja matkustelemalla myös Balkanilla ja Venäjällä.

Hän kehitti suunnitelman, joka oli uskaliaisuudessaan aitoa Muchaa. Mies antautui taas kohtalon uomaan ja lähti Amerikkaan keräämään pesämunaa. Saavutettuaan tavoitteensa hän palaisi lopullisesti kaipaamaansa kotimaahan.

Amerikkalainen unelma

Muchan maine alkoi laskea lähes yhtä dramaattisesti kuin se oli puhjennut. Hän jätti Pariisin suosionsa huipulla 1904, ja Amerikan kiertue alkoi juhlavasti New Yorkissa. "Maailman suurin koristetaiteilija" oli illanistujaisten vetonaula. Kaikki kääntyi pian kuitenkin katastrofiksi. Pahasti köyhtynyt taiteilija ei halunnut paljastaa salaisuuttaan ja otti epätoivoisena vastaan seurapiirien muotokuvatilauksia. Tämä ei ollut hänen vahvinta alaansa ja tilaukset venyivät. Lisäksi hän ei oppinut amerikkalaista liiketapaa, ja ensimmäistä kertaa osa teoksista jäi myymättä.

KUVA: PETTERI PEURANEN

Taiteellisesti haaskattu aika käsitti kymmenen vuotta ja kuusi Amerikan matkaa. Vihdoin onni ilmaantui amerikkalaisen miljonäärin **Charles Cranen** muodossa, Charles Crane oli erityisen kiinnostunut ulkopoliitikasta ja slaavilaisesta kulttuurista. Mucha sai häneltä sekä taloudellista että henkistä tukea lähes kahdenkymmenen seuraavan vuoden ajan. Hän palasi kotimaahansa uuden tukijan turvin tšekkiläisen vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa.

Modernismin vastatuulella

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen yhteiskunnalliset traumat ja talouslama loivat tarpeen taiteelle, joka heijastaisi uusia olemassaolon realiteetteja. Vuosisadan vaihteen jälkeen katseet kääntyivät modernin taiteen variaatioihin, kuten kubismiin ja ekspressionismiin, joiden johtohahmoja olivat mm. **Pablo Picasso** ja **Vincent Van Gogh**. *Art nouveau* alkoi tuntua tavanomaiselta ja tylsältä. Muchan hahmot nähtiin menneen ajan naiiveina heijastuksina.

Vaikka *Art nouveau* oli häipynyt muodista, Muchan kansainvälinen suosio säilyi. Ulkomaiselle menestykselle ei annettu paljon arvoa kotimaassa. Mucha omistautui täysillä synnyinmaalleen, ja hänellä oli useita samanaikaisia projekteja aiheena tšekkien sankarillinen menneisyys ja kansakunnan loistava tulevaisuus. Kansa otti Slaavien eepoksen ihastuneena vastaan ja kriitikot taas jälleen kerran tyrmäsivät teokset välinpitämättöminä pitäen isänmaallista aihepiiriä aikansa eläneenä. Eepokselle ei löydetty sopivaa pysyvää näyttelytilaa, ja kankaat säilöttiin rullalle käärittynä kellariin. Tšekkiläinen kulttuuri langetti vielä tuomionsa kotimaan jättämisestä, mikä vaivasi Muchaa hänen loppuelämänsä ajan.

Häpeällinen loppu

Mucha uskoi aina ihmisen hyvyyteen ja ammensi siitä luomisvoimansa. Pimeys ja valo kamppailivat teoksissa, joiden elämän hyvä sanoma heijastui varjoistakin. Kun Saksa valtasi Böömin ja Määrin vuonna 1939, vapaamuurarina, juutaismielisenä ja maansa vapauden puolestapuhujana tunnettu 79-vuotias keuhkokuumeinen vanhus oli ensimmäisten joukossa natsien kuulusteltavana. Hän kuoli pian sen jälkeen sairaana ja nöyryytettynä. Mucha haudattiin Prahaan Vyšehradin hautasmaalle.

Sodan aikana ja stalinismin ensimmäisinä vuosina Tšekkoslovakian siirryttyä kommunistihallintoon Muchan taide hävisi lähes kokonaan julkisuudesta kahden vuosikymmenen ajaksi. Muchan perhe suojeli Slaavien eeposta ja muita hänen teoksiaan takavarikoimisilta ja tuhoamiselta. Vuoden 1989 samettivallankumouksen tapahtumien jälkeen Muchasta tuli jälleen kiinnostuksen kohde, ja hänen taiteensa arvo löydettiin uudelleen vasta 2000-luvulle tultaessa.

Muchan perintö

Taiteilija kehittyi koko elämänsä ajan. Laajentunut ilmaisu Mucha-naisista kantoi lopulta koko ihmiskuntaa ja sen historiaa laajasti kattavan kokonaisuuden. Nykyisin mestarin koristeelliset siveltimen jäljet löytyvät ihmisten kotoa sisustus- ja käyttötaiteena. Tämän päivän Praha on jugend-rakennuksiin täynnä Muchan inspiroimaa tyyliä. Jokainen kaupungissa vieraileva käy Pyhän Vituksen katedraalissa ihailemassa Muchan tekemiä lasimaalauksia ja kenties Mucha-museossa tutustumassa hänen uskomattomaan monipuolisuuteen. Museo sai pysyvän paikkansa kaupunkikuvassa kuusi vuosikymmentä Muchan kuoleman jälkeen 1995.

Talonpoikaistaustaisen taiteilijan uran huikea päätyö Slaavien eepos sijaitsee Moravský Krumlovin pikkukaupungissa lähellä Muchan syntymäpaikkakuntaa Itävällan rajan tuntumassa. Se on nyt tšekkien pyhiinvaelluskohde.

Teksti: Jaana Hyvärinen

*Lähteet: Blade,
Patric Alphonse Mucha 2005.
Alphonse Mucha: Art nouveaun pyörteissä
2006. Toimittaja Sarah Mucha.
Amos Andersonin
taidemuseon julkaisu.*

Suuri tšekkiläinen jytky

Tšekissä pidettiin ennenaikaiset parlamentin alahuoneen eli edustajainhuoneen (Poslanecká sněmovna, PS) vaalit 25.–26. lokakuuta. Syynä olivat edellisen **Petr Nečas**in oikeistokeskustalaisen, poliittisen hallituksen sekoilut. Pääministeri joutui eroamaan, koska hänen lähimpiä miehiään ja sotilastiedustelun entistä ja nykyistä johtoa oli syytetty korruptiosta ja laittomasta varjostamisesta. Korruptio on ollut Tšekin jatkuva ongelma koko samettivallankumousta seuranneena aikana.

Sosiaalidemokraatit, ČSSD säilyivät niukasti suurimpana puolueena, mutta menestyivät odotettua heikommin. Varsinaisen ”jytyn” aiheutti miljardööri **Andrej Babiš**in johtama puolue ANO 2011, joka sai vain vajaat kaksi prosenttiyksikköä vähemmän äänistä ja nousi suoraan lähes puskista maan toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Kommunistitkin, KSČM, pitävät edelleen pintansa huolimatta muiden vieroksunnasta. Puolue voitti jopa lisää paikkoja. Sen sijaan vanha konservatiivinen valtapuolue, meidän kokoomustamme vastaava ODS nuijittiin lähes maanrakoon. Sen PS-parlamenttiryhmä supistui alle kolmannekseen entisestään. Entinen pääministeri Nečas onnistui tuhoamaan, paitsi poliittisen uransa ja avioliittonsa, myös antamaan ankaran iskun puolueelleen. Tuskin voi poliitikko perusteellemmin purjehtia kiville kuin Tšekin entinen pääministeri viime keväänä ja alkukesästä.

Toinenkin uusi puolue rynni parlamenttiin. Puolittain aasialaissyntyisen senaattorin **Tomio Oka-**

muran johtama Suoran demokratian aamunsarastuksen puolue, Úsvit (= sarastus) pudotti entisen pienimmän hallituspuolueen, VV:n (Věcí veřejné = julkiset asiat) kokonaan edustajainhuoneesta. Vaikka tämä runollisesti ristitty puolue perustettiin vasta viime toukokuussa, se kykeni jo niukin naukin ohittamaan kannatuksessa vanhan määriläisen kristillisen perinnepuolueen KDU–ČSL:n. Äänestysaktiivisuus oli tuttua suomalaista nykytodellisuutta: osallistumisprosentti jäi hiukan alle 60:n.

Andrej Babišin ANO 2011 muistuttaa jonkin verran **Timo Soinin** perussuomalaisia. Se on jonkinlainen yrittäjien ja lukeneiston populistipuolue. Nimi on viekkaan positiivinen, *ano* on nimittäin tšekin kielessä 'kyllä'. Jotkut lehdet kutsuvat sitä ”kirppusirkukseksi” – niin paljon erilaisia ihmisiä ja näkemyksiä se kattaa. Sen säilymistä yhtenäisenä epäillään, kuten on jo viimeiset kaksi vuotta epäilty perussuomalaisten yhtenäisyyttä jytyn jälkeen. Vuoden 2011 syksyllä Babiš perusti korruptionvastaisen liikkeen ”Akce nespokojených občanů”, ’Tyytymättömien kansalaisten toiminta’. Vuotta myöhemmin se perustettiin uudelleen nimellä ANO 2011. Ei ihme, jos korruptionvastaisuus saa kannatusta: Tšekin valtion budjetti olisi ilman korruptiota luultavasti jatkuvasti ylijäämäinen sen sijaan, että se on jatkuvasti alijäämäinen. Kuitenkaan vielä viime kesänä kukaan tuskin osasi odottaa ANO:n rynnistystä maan toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Viimeisinä vaaleja edeltävinä viikkoina sen kannatus kasvoi kuin kesäinen ukkospilvi koko taivaanrannan peittäväksi.

Bratislavassa vuonna 1954 syntynyt Andrej Babiš johtaa puoluettaan ainakin toistaiseksi yhtä suvereenisti kuin Timo Soini omiaan. Babiš on Tšekin toiseksi rikkain mies. Hän kasvoi ja oleskeli paljon kommunistivallan aikana ulkomailla, etenkin Genevessä, missä hän oppi lukemaan ja puhumaan sujuvaa ranskaa. Samettivallankumouksen jälkeen hän toimi liike-elämässä ja Tšekkoslovakian valtion jakauduttua hän siirtyi Slovakiasta Tšekkiin ja otti maan kansalaisuuden.

jatkuu sivulla 15

Sydämelliset terveiset Tšekin tasavallasta

Heinäkuun lopussa tuli kuluneeksi vuosi siitä, kun Silja Europa -lautan raskas portti sulkeutui takanamme, ja me seilasimme sen uumenissa Itämeren yli ja jatkoimme matkaa Ruotsin, Tanskan ja Saksan läpi kotiin.

Lähdimme niin nopeasti, ettemme ehtineet edes hyvästellä monia ystäviämme, joiden joukkoon – kuten haluan toivoa – kuuluvat myös Suomi-Tšekki-seuran jäsenet. Ehkä vielä muistatte meidät erilaisista tilaisuuksista ja myös – mitä erityisesti mielellämme muistelemme – Porvoon-retkestä. Haluaisimme siis Näköala Tšekkiin -lehden välityksellä kiittää teitä ystävyystänne, pyyteettömistä neuvoistanne ja usein avustannekin. Nämä kiitokset eivät ole lainkaan muodolliset. Kiitämme vilpittömästi sydämemme pohjasta.

Vuosi on kulunut kuin siivillä. Minusta on tullut eläkeläinen ja **Darina** on töissä eräässä yrityksessä. Elämme niin kuin kiireinen aika vaatii ja jatkuvasti muistelemme kaunista maata, jota te suomalaiset kutsutte Suomeksi.

Muistelemme teitä, jotka puhutte ja kirjoitate Tšekin tasavallasta ja Tšekkoslovakiasta totuudenmukaisesti ja kunnioituksella. Ja niin te kaikki teette. Ihaillette historiaamme, jota me mittaamme tuhansissa vuosissa, kun taas teidän historianne on vielä nuori. Ihaillette urheilijoitamme ja toivotte heille menestystä, elleivät he tietenkään kilpaile juuri suomalaisten kanssa. Tunnette Prahan lisäksi myös muita kaupunkoja. Tunnette erinomaisesti vanhan ajan sekä nykyajan kirjallisuuttamme ja taiteilijoitamme.

Suomi on rakentanut meissä ihmisarvojen pyramidin, jonka huipulla on aina ollut kunnioitus toista kohtaan, työelämässä, perheessä, kaupassa, urheilussa tai juhliissa. Liioittelematta: joka kerta kun menen meillä kauppaan, muistan suomalaisten kauppojen myyjät, jotka ojensivat kuitenkin hymyillen ja vilpittömästi kiittäen. Ehkä olen väärillä jäljillä, mutta hymyileviä, onnellisia ihmisiä on Tšekissä yhä vähemmän. Vahinko. On teilläkin arkipäivien huolia, kuten seuraan internetistä, mutta tieto, että elätte suhteellisen hyvin toimivassa yhteiskunnassa, tarkoittaa – jäl-

leen suhteellisen (koska aina voi olla parempi) – suurempaa tyytyväisyyttä ja toivoa.

Yritän jatkuvasti pitää yhteyttä kaikkeen, mikä liittyy Suomeen. Suomen suurlähetystöltä saan kutsuja kaikkiin tilaisuuksiin, olen edelleen Pohjoismaiden seuran jäsen, luen joskus Hufvudstadsbladetia, olen kirjeenvaihdossa suomalaisten ystävien kanssa. Jaan kanssanne ilon, jos Suomen taloudella menee hyvin, jos urheilukenttien salossa liehuu Suomen lippu, jos suomalaiset ovat tyytyväisiä ja iloitsevat. Ja erilaisissa tilaisuuksissa voin kertoa siitä meille, jotka pikku hiljaa unohtamme, miltä tyytyväisyys ja tavallisista asioista iloitseminen tuntuu.

Suomeen tulen aina palaamaan. Lupaen sen. En nimittäin osaa kuvitella, etten voisi enää nähdä puhdasta luontoa, istua järven rannalla tai nauttia aidosta suomalaisesta saunasta. Ja tavata niitä, joita minulla on ikävä

Kiitos Suomi. Kiitos kaikille ystävyystänne. Kiitos lujasta varmuudesta, että otatte meidät aina avosylin vastaan.

Toivotamme teille kaikille hyvää terveyttä ja paljon onnellisia vuosia.

Jan Maruška

Darina Šmejkalová

Nepřevázka, syyskuu 2013

(ent. kaupallinen neuvos,

Tšekin Suomen-suurlähetystö)

Suomennos: Blanka Lemmetyinen

Srdečné pozdravy z České republiky

Koncem července uplynul rok, co se za námi zavřela těžká vrata trajektu Silja Europa a my jsme v jejích útrobách přepluli Baltické moře a pokračovali přes Švédsko, Dánsko a Německo domů.

Odejeli jsme tak rychle, že jsme se ani nestačili rozloučit s mnoha přáteli, mezi něž – jak mohu doufat – patří i členové Česko–finské společnosti. Snad si nás ještě pamatujete z různých akcí a také – na což obzvláště rádi vzpomínáme - z výletu do Porvoo. Chtěli bychom vám tedy prostřednictvím časopisu *Näköala Tšekkiin* poděkovat za přátelství, upřímné rady a často i pomoc. Toto poděkování není vůbec formální. Děkujeme upřímně z hloubi našich srdcí.

Rok utekl jako voda, jak se u nás – a snad i ve Finsku – říká. Stal se ze mě důchodce a **Darina** pracuje u jedné firmy. Žijeme tak, jak nám dovoluje hektická doba a stále vzpomínáme na krásnou zemi, které vy, Finové, říkáte Suomi.

Vzpomínáme na ty z vás, kteří o České republice a Československu pravdivě a s úctou vyprávíte a píšete. A to jste všichni. Obdivujete naši historii, kterou my měříme tisíciletími, kdežto ta vaše je ještě mladá. Obdivujete a přejete našim sportovcům úspěchy, pokud ovšem nesoupeří zrovna s finskými. Znáte nejen Prahu, ale i další města. Zná-

te dokonale naši literaturu a umělce z doby dávné i současné.

Finsko v nás vystavělo solidní pyramidu lidských hodnot, na jejímž vršku byla vždy úcta k tomu druhému. V práci, v rodině, v obchodě, při sportu či zábavě. Bez přehánění: pokaždé, jdu-li u nás nakupovat, vzpomenu si na prodavačky a prodavače ve finských obchodech, kteří k účtence přidali úsměv a upřímné poděkování. Asi chodím špatnými cestami, ale usměvavých, šťastných lidí v Čechách ubývá. Škoda. I vy přece máte starosti všedních dnů, jak sleduji na internetu, ale vědomí, že žijete v relativně dobře fungující společnosti, znamená - opět relativní (protože lépe může být vždy) větší míru spokojenosti a naděje.

Stále se snažím být v kontaktu se vším, co se Finska dotýká. Finská ambasáda mi zasílá pozvánky na všechny akce, jsem stále členem Severské společnosti, čtu si občas *Hufvudstadsbladet*, jsem v písemném kontaktu s finskými přáteli. Jsem společně s vámi rád, když se daří finské ekonomice, když na stožárech sportovišť vlaje finská vlajka, když jsou Finové spokojeni a radují se. A mohu to při různých příležitostech sdělovat nám, kteří pomalu zapomínají, jak spokojenost a těšení se z obyčejných věcí vypadá.

Do Finska se budu vracet. Slibuji. Neodvedu si totiž představit, že bych už neměl možnost spatřit čistou přírodu, posedět u jezera či užít si pravou saunu. A potkat se s těmi, po kterých se nám stýská.

Děkujeme Finsko. Děkujeme všem za přátelství. Děkujeme za pevnou jistotu, že nás vždy přivítáte s otevřenou náručí.

Přejeme všem pevné zdraví a hodně spokojených let.

Jan Maruška
Darina Šmejkalová
v Nepřevázce, září 2013
Kuvat: Jan Maruška

Jizerské hory tarjoaa tekemistä ympäri vuoden

Tšekin pohjoisin vuoristo, Jizerské hory, houkuttelee matkailijoita uskomattomalla luonnollaan, josta nauttii talvella parhaiten suksien päällä ja kesällä pyörän selässä tai patikoiden. Tšekistä Puolaan ulottuva vuorijono muodostaa useita, yli tuhat metriä merenpinnan yläpuolelle kohoavia huippuja. Vuoriston korkein huippu Wysoka Kopa (1127 m) sijaitsee Puolassa, mutta tunnetumpi Smrk (1124 m) on Tšekin puolella rajaa.

Talvisin tämä Tšekin Alppeina tunnettu vuoristo tarjoaa 180 kilometriä ilmaisia hiihtolatuja, joita ylläpitää *Jizerská Magistrála*. Tunnettu hiihtokilpailu Jizerská padesátka, Jizera-vuorten viisikymppinen, on hiihdetty vuorilla jo vuodesta 1968 tähän päivään asti. Laskettelijoiden suosimia hiihtokeskuksia ovat esimerkiksi Bedřichov, Severák ja Tanvaldský Špičák.

Tšekin puolella vuoristo on 417 neliökilometriä laaja ja alueen suurimmat kaupungit ovat Liberec, Frýdlant, Raspenava, Nové Město pod Smrkem, Tanvald ja Jablonec nad Nisou.

Keväisin ja kesäisin alueen rikas kasvillisuus kutsuu tutustumaan luontoon. Jizerské hory on tunnettu muun muassa turvesoistaan, joiden tuottamaa turvetta alueen kylpylät käyttävät hoidoissaan. Tasokkaila pyöräilyreiteillä pääsee testaamaan kuntoaan raittiissa vuoristoilmassa henkeäsalpaavista maisemista nauttien.

Hejnice – pyhiinvaelluspaikka vuorten välissä

Jizerské hory -vuoriston sydämessä, Smědá-joen varrella, sijaitsee Hejnice, joka on yksi Tšekin tunnetuimmista pyhiinvaelluspaikoista. Kolmentuhannen asukkaan pikkukaupungin tärkein nähtävyys on *Chrám Navštívení Panny Marie* eli Pyhän Neitsyt Marian katedraali.

Legendan mukaan köyhä puuseppä, jolla oli sairas vaimo ja lapsi, nukahti puunkeruumatkallaan Smědá-joen varrelle vuonna 1211. Unessa hänelle ilmestyi enkeleitä, jotka kertoivat hänen olevan pyhällä paikalla ja kehottivat tuomaan paikalle Neitsyt Marian kuvan ja rukoilemaan. Puuseppä vaimoineensa palasi paikalle rukoilemaan puinen Neitsyt Maria-patsas mukanaan. Myöhemmin vaimo ja lapsi parantuivat.

Paikalle rakennettiin 1300-luvulla puukirkko, jonka seuraaja nykyinen katedraali on. Katedraalin yhteyteen kuuluu myös barokkityylinen luostari, joka toimii kansainvälisenä hengellisen kuntoutuksen keskuksena. Luostarin ravintola tarjoaa paikallisia herkkuja.

Muita tutustumisen arvoisia kohteita ovat Libverdan kylpylä, vanha pyhiinvaellusreitti metsässä ja kaupungin kahvilat maistuvine ja edullisine leivonnaisineen. Pyhiinvaellusreitit varrella voi tutustua bunkkereihin, jotka rakennettiin ennen toista maailmansotaa, mutta joita ei koskaan käytetty maanpuolustukseen.

Hejniceen pääsee junalla ja bussilla, mutta talvisin paikan päällä liikkuu parhaiten omalla autolla. Lumiketjut on syytä varata mukaan, sillä vuoristoa vaihtuu nopeasti ja lunta voi sataa hetkessä paljonkin.

Pensionaatti vanhassa tekstiilitehtaassa

Muutaman kilometrin päässä Hejnicen keskustasta Ferdinandovin laaksossa sijaitsee edullista majoitusta ympäri vuoden tarjoava Pension Hubert. Entiseen tekstiilitehtaaseen perustettua pensionaattia emännöi rouva **Eva Melicharová** yhdessä aviomiehensä kanssa.

“Saksalais-tšekkiläinen isoisoisäni omisti aikoinaan tekstiilitehtaan ja sen ympärillä olevat metsät ja maat”, kertoo Melicharová.

Toisen maailmansodan jälkeen isoisoisän omistukset kansallistettiin. Tekstiiliosaamisensa ansiosta häntä ei kuitenkaan karkotettu Saksaan. Toisin kävi monille muille alueen sudeettisaksalaisille.

“Saksankieliseltä isoäidiltäni opin puhumaan saksaa”, äidinkielenään tšekkiä puhuva Melicharová kiittelee.

Alueella kukoistanut tekstiiliteollisuus ajautui vaikeuksiin jo ennen kommunismin kaatumista. Tyhjäksi jäänyt tekstiilitehdas myytiin todennäköisimmin samettivallankumouksen jälkeen, ja on jälleen saksalaisomistuksessa.

Melicharová on työskennellyt pensionaatissa kohta kymmenen vuotta aviomies **Alešin** käydessä muualla päivätöissä. Vain isompiin häihin palkataan

ulkopuolista apua. Muuten pariskunta hoitaa pensionaattia kaksistaan.

Talvikaudella matkailija voi nauttia pensionaattia ympäröivästä luonnonrauhasta ja hiljaisuudesta. Lähin laskettelukeskus on 20 kilometrin päässä Puolassa sijaitseva Świeradów Zdrój tai Liberecin Ještěd 25 kilometrin päässä. Hiihtämään pääsee kuitenkin heti pensionaatin ulko-ovelta. Kahdeksan kilometrin päässä ylhäällä vuorilla pääsee nauttimaan Jizerská Magistralán kunnostetuista hiihtoladuista.

Suomalaisvieraiden iloksi pensionaatissa lämpiää myös sauna pyydettäessä. Herra Melichar valmistaa vierailleen mielellään myös ravitsevaa kasvisruokaa, eikä erityisruokavaliota noudattavan tarvitse tyytyä pelkkään paistettuun juustoon (smažený sýr).

Kesällä pensionaatin pihalamnessa voi uida ja grillikatoksessa paistaa makkaraa ja muita herkkuja. Paikallisten keskuudessa pensionaatti on suosittu paikka häiden järjestämiseen. Myös Melicharovien omat häät juhlittiin pensionaatissa.

“Lempipaikkani onkin penkki lammikon edessä, jossa meidät vihittiin marraskuisena perjantaina klo 11”, muistelee Melicharová.

“Hääpäivän aamuna maa oli vielä paljas ja sää aurinkoinen, mutta illalla satoi ensilumi.”

Teksti ja kuvat: Suvi Lahti

Lisätietoja:

Jizerské hory: www.jizerky.cz

Pension Hubert: <http://www.pension-hubert.cz/>

Libverdan kylpylä: <http://www.laznelibverda.cz/>

Nähtävyyksiä Hejnicen ympäristössä:

Pyhän Neitsyt Marian kirkko, Hejnice

Chrám Navštívení Panny Marie, Hejnice

Klášteří II Hejnice, 463 62

Frýdlantin linna

Hrad a zámek Frýdlant

Zámecká 400 I

Frýdlant, 464 11

avoinna huhtikuusta lokakuuhun

Oldřichovin kivilinna

Skalní hrad v Oldřichově

Ystävyyssseurojen liiton syysretki Kouvolan Mustilaan ja Verlaan

Ystävyyssseurojen liitto ry (YSL) on eri maiden ystävyyssseurojen yhteistoimintajärjestö. Se toimii edunvalvojana mm. valtiovaltaan päin toimintarahoituksen turvaamiseksi, organisoii osallistumisen MATKA-messuille yms. Maamme noin sadasta ystävyyssseurasta YSL:n jäseniä on 68. Muutamat suurrehkot yhdistykset ovat jääneet ulkopuolelle.

Lauantaina 28.9.13 bussi suuntasi matkansa 6-tietä kohti Kouvolaan. Mustila sijaitsee entisessä Elimäen kunnassa Kouvolan lounaispuolella. Se on Suomen vanhin ja laajin puulajipuisto. Valtioneuvos **A.T. Tigerstedt** perusti vuonna 1902 koti- ja ulkomaisten puulajien koeviljelmän. Nykyään 120 hehtaarin puistossa on noin 300 eri puulajia ja vielä runsaammin pensaita ja perennoja. Erityisesti se on tunnettu keväisin kukkivista moninaisista alppiruusuistaan. Erikoisuuksiin kuuluu myös 40-metrinen douglaskuusten ryhmä. Arboretumin yhteydessä on myös taimimyymälä, viinitupa ja taidekahvila Piika ja Renki. Ryhmämme ennätti kiertää erinomaisen oppaamme **Jukka Reinikaisen** johdolla vain pienen osan puistosta.

UNESCO:n maailmanperintökohteeksi nimetty Verlan Ruukkikylä sijaitsee entisten Valkealan ja Jaalan kuntien rajalla, 30 km Kouvolan keskustasta pohjoiseen. Verlankosken rannalla, Kymijokeen laskevan Mäntyharjun reitin varrella käynnistyi puuhiomo 1870-luvulla. Myöhemmin toiminta laajeni pahvintuotantoon. Tulipalo tuhosi kuitenkin pian ensimmäiset tehdasrakennukset, ja toiminta keskeytyikin muutamaksi vuodeksi. Uudet, Itäval-

lasta, Saksasta ja Viipurista tulleet yrittäjät käynnistivät toiminnan uudelleen ja rakensivat entistä ehommat tehdasrakennukset. Suomen kansainvälisillä yhteyksillä on siis pitkät perinteet. Toinen tulipalo muutaman vuoden kuluttua tuhosi sekin puurakenteet, ja vuonna 1893 valmistuivat tiilestä rakennetut, arkkitehtuuriltaan ainutlaatuiset (**Eduard Dippel**) tehdasrakennukset, jotka ovat säilyneet näihin päiviin saakka.

Vaikka koneitakin kehiteltiin, tuotanto säilyi käsitövaltaisena vielä viime sotien jälkeenkin. Tuotantoa haluttiin jatkaa niin kauan kuin tekijöillä oli työhaluja. Viimeiseksi työpäiväksi jäi 18.7.1964. UPM-Kymmene, jonka omistukseen tehdas oli siirtynyt, kunnostutti tilat ja avasi tehdasyhdyskunnan Suomen ensimmäisenä teollisuusmuseona vuonna 1972. **Jussi Lemminkäisen** opastamalla kierroksella, jota höystivät hauskat kokemukset, saimme erinomaisen kuvan, miten pahvia on ennen valmistettu.

Tehdaskompleksin läheisyydessä saimme katsella kalliomaalauksia vedestä nousevan kallion pinnassa. Hirvenkuvien tunnistamiseen ei näkökykymme virran yli riittänyt, mutta niistä oli paikalla hyvät havainnekuvat ja selostukset. Lounaalla kävimme Valkealan kristillisellä opistolla.

Perinneasioihin pääsimme tutustumaan vielä paluumatkallakin, kun kahville pysähdyttiin Antik-Anna Cafessa Lapinjärvellä. Matkan aikana oli mahdollisuus keskustella ystävyyssseuratoiminnasta ja vaihtaa kokemuksia. Puheenjohtaja **Seppo Kalliokoski** johdatteli matkaa jouhevaan tapaansa ja

informoi ajankohtaisista asioista. Erityinen kiitos kuuluu matkan organisoineelle **Kaija Hyvönen-Rajekille**.

*Teksti ja kuvat:
Vilma ja Matti Sippola*

Lisää tietoa:

Niinikoski Eero,
VERLA – ainutlaatuinen teollisuusmuistomerkki.
Kouvolan matkailuesitteet

**Teemme auktorisoituja
KÄÄNNÖKSIÄ:**

BLANKA LEMMETYINEN suomi–tšekki
b.lemmetyinen@elisanet.fi

JARI AULA tšekki–suomi
jariaula@gmail.com

jatkoa sivulta 9:

ANO ei tietävästi ole kuitenkaan perussuomalaisten tapaan maahanmuutto- ja EU-vastainen, tai -kriittinen, kuten suomalaiset maahanmuutto- ja EU-kriittiset itse mielellään tähdentävät. Se haluaa esiintyä puhtauden ritarina korruptiota vastaan. Voimistuneen vasemmiston kanssa se ei halua kuitenkaan hallitukseen, ei tosin välttämättä oikeistonkaan kanssa.

Kommunistivallan kaatumisesta on jo 24 vuotta. Tšekkoslovakian valtion jakautumisesta on jo 20 vuotta. Silti Tšekin puoluejärjestelmä ei ole vielä kukaan vakiintunut. Puolueita syntyy ja katoaa yhä kuin ilotulitusraketteja, kuten esimerkiksi vuoden 2010 vaaleihin juuri ja juuri ennättänyt VV-puolue, jonka entinen puheenjohtaja **Vít Bárta** tuli valituksi "Sarastuksen" listoilta. Jos kommunistivalta kaatui kansan perinpohjaiseen kylästyneeseen parlamentaariseen demokratiaan, jonka mukana tuli maata ja kansaa rassaava korruptio. Kyllähän kommunistivallan aikaanakin korruptiota esiintyi, mutta kukaan ei uskaltanut ryhtyä sitä julkisesti arvostelemaan, jollei halunnut salaisen poliisin StB:n agentteja kumpaankin käsipuoleensa ja viettää sitten aikaansa karussa sellissä kaltereiden takana.

Tšekin vaalitulokset AD 2013 on sellainen, ettei se tee hallituksen muodostamista helpoksi. Ei ole ollenkaan selvää, tuleeko sosiaalidemokraattien eli ČSSD:n johtajasta **Bohuslav Sobotka** uutta pääministeriä. Tšekin sosiaalidemokraatit ovat suomalaisia puolueveljiään kärsimättömämpiä: kun puolue ei voittanut niin paljon kuin odotettiin, puoluejohtaja saa mennä. Sobotka on kuitenkin päättänyt taistella asemastaan.

Tilanne on vähintään yhtä kiharainen kuin Suomessa vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen. Täällä sentään Vasemmistoliitto voi mahduttaa kokoomuksen kanssa samaan hallitukseen. Tšekissä taas jopa ČSSD haluaa pitää kommunistit hallituksen ulkopuolella; korkeintaan sosiaalidemokraatit suostuvat neuvottelemaan laitavasemmiston epäsuorasta parlamentaarisesta tuesta. Puhdas vasemmistohallitus ei riitä enemmistöhallitukseksi. Sekään ei riitä, vaikka ANO suostuisi liittoutumaan ČSSD:n kanssa – neljä paikkaa jää uupumaan enemmistöstä. Sen sijaan ANO-johtoinen porvarillinen tai ei-sosialistinen liittoutuma riittäisi selvään enemmistöön.

Saa nähdä, onko Tšekin seuraava pääministeri Andrej Babiš, maan toiseksi rikkain mies!

VTT Heikki Larmola

Jumalattomat

Osa 1

tšekit

Tšekeillä ja ruotsalaisilla on paljon yhteistä. Kummallakin on valuuttana kruunu. Kummatkin ovat kovia jääkiekkoilijoita. Kummatkin ovat vauraampia kuin naapurinsa; en tosin tarkoita tšekkien rikasta suurvaltanaapuria Saksaa, vaan muita naapureita, Puolaa, Slovakiaa ja Unkaria. Ja harjaksi kaikelle – tšekit ja ruotsalaiset ovat Euroopan maallistuneimpia kansakuntia.

Vuonna 2001, jolta Tšekin Tilastokeskuksen viimeiset tiedot ovat, peräti 59 prosenttia ei kuulunut mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. Uskovia oli 32,2 prosenttia ja epävarmoja 8,8 prosenttia. Uskovat olivat pääosin roomalaiskatolisia, väestöstä vain 27 prosenttia, ja protestantteja, hussilaisia, tšekkiläisiä ja evankelisluterilaisia yhteensä hyvä kuin prosentin verran. Kymmenen vuotta aikaisemmin uskovia oli vielä samettivallankumouksen jälkeen 43,9 prosenttia. Tuolloin katolisella kirkolla oli huomattava osuus kommunistivallan kaatamisessa ja juuri maassa vierailut paavi **Johannes Paavali II** sai sankarin vastaanoton.

Sittenkin katolinen kirkko puuttui liikaa politiikkaan, antoi äänestys suosituksia ja vaati ponnekaasti takaisin siltä kommunistivallan alkuaikoina takavarikoituja kiinteistöjä ja muuta omaisuutta. Siitä ei kansa pitänyt, ja taas virta vei pois kirkosta. Niinpä uskovaisia tai uskontokuntaan kuuluvia on nykyisin enää ehkä neljännes väestöstä, kun ateisteja tai uskontoa vailla olevia on luultavasti jo 70–80 prosenttia.

Itsenäinen Tšekkoslovakia ja uskonto

Kun Tšekkoslovakian valtio aikanaan syntyi, hurssat katoliset slovakit kyselivät, miten he voivat olla missään tekemisissä "jumalattomien tšekkien" kanssa. Protestantit slovakit olivatkin katolisia halukkaampia yhteisen valtion synnyttämiseen. He olivat kuitenkin pieni, joskin vaikutusvaltai-

nen vähemmistö. Vain unkarilaisten sorto sai Slovakian katolisekin myöntyväsiksi liittoutumiselle tšekkien kanssa, tosin varauksin, kuten aikanaan osoittautui.

Vaikka tšekeillä on oma perinneuskontonsa, hussilaisuus, joka haarautui moniaalle, Habsburgien germaanis-katolinen vastaisku melkein 400 vuotta sitten, 30-vuotisen sodan aikana ja sen jälkeen oli vähällä tunkea tšekin kielen ja kansallisuuden maanrakoon, josta se ei onnistunut pääsemään ulos kuin vasta paljon myöhemmin toista sataa vuotta kestäneen kehityksen tuloksena. Sen sijaan protestanttinen usko ei enää koskaan päässyt kunnolla esiin Valkean vuoren (Bílá Hora) taistelun, 1620 jälkeen kokemansa vainon takia. Sen seurauksena protestanttinen yläluokka ja älymystö – tunnetuimpana heistä nykyaikaisen pedagogian luoja **Jan Amos Komenský** (Comenius) – seura hajaantuivat maanpakoon ympäri Eurooppaa.

Kun tšekit itsenäistyivät vuonna 1918 Itävallan katolisesta keisarikunnasta, eivät he suinkaan palanneet hussilaisiksi, vaan antoivat palttua kaikille kirkkokunnille. Katolinen kirkko oli ollut kohtalokkaalta 17. vuosisadalta asti niin tiukasti kytköksissä Habsburgien keisarilliseen valtaan, ettei sen kanssa haluttu enää olla missään tekemisissä. Vain jotkut, varsinkin Määrissä, jäivät vanhalta muistilta sen jäseniksi. Muut irtaantuivat uskonnollisesta instituutioista kokonaan. Riehaantunut väkijoukko tuhosi maan tasalle Prahan Vanhankaupungin aukiolla (Staroměstské náměstí) seisseen katolisuuden symbolin, Neitsyt Marian patsaan vain muutama päivä sen jälkeen, kun maa oli julistettu itsenäiseksi 28.10.1918. Eikä patsasta enää milloinkaan pystytetty uudelleen!

Sen sijaan tšekkiläisen kirjakielen vakiinnuttajan ja protestantismin perustajan, mestari **Jan Husin** patsas siellä on ja pysyy. Katolisen kirkon ja suuraateliston ahneutta vastaan saarnannut Hus oli kommunistienkin mieleen. Vahvalla kansallismieli-

syydellä valtaan ratsastaneet kommunistit kuvasivat Husin jo varhaiseksi tšekkiläisyyden esitaiteilijaksi. Eikä vain Hus, vaan 1400-luvun hussilaissotien suuri protestanttinen sotapäällikkö **Jan Žižka z Trocnova** (trocnovalainen) ratsastaa edelleen jalustallaan niin näyttävästi, että hänen hahmonsä näkyy Hradčanyin linnavuorelle hyvin Vítkovin kallion kansallisen monumentin vieressä. Žižkalle on nimetty peräti kokonainen Žižkovin kaupunginosa Prahassa.

Sen sijaan 41 vuotta vallassa olleen jumalattoman, ateistisen uskonnon huomattavimman tšekkiläisen edustajan, kommunistipuolueen johtajan **Klement Gottwaldin** palsamoitu ruumis on poistettu Vítkovin monumentista, vaikka siitä 1950-luvulla tehtiin hänelle samanlainen mausoleumi kuin **Leninille** ja **Stalinille** Moskovan Kremliin. Moskovan mausoleumista on toistaiseksi poistettu vain Stalin, tosin jo 1960-luvulla, mutta Vítkovista poistettiin siis vuoden 1989 samettivallankumouksen jälkeen koko Gottwald, eikä sinne enää rahdattu ketään muutaakaan maallista palvonnan kohdetta. Tässä on osoitus siitä, miten täysin erilailla tšekit ja venäläiset suhtautuvat uskontoon, kuului siihen sitten ylimaallinen luoja tai ei.

Kristinuskon tulo Tšekkiin

Vuonna 845 ensimmäiset 14 Böömin länsislaavilaista heimopäällikköä kastettiin läntiseen katoliseen kristinuskoon Regensburgissa. Sen seurauksena myös varhaisin tšekkiläinen kirkkorakennus olisi luultavasti tämän germaanis-latinalaisen lähetystyön seurausta. Vaikka Rooman ja Konstantinopolin kirkot eivät tuolloin vielä olleetkaan virallisesti eronneet toisistaan, ne jo kilpailivat lähetystyössään.

Suur-Määrin valtakunta, johon nykyisessä Böömissä asuvat länsislaavitkin enemmän tai vähemmän löyhästi kuuluivat, sijaitsi Rooman paavin sekä Konstantinopolin keisarin ja patriarkan etupiirien risteyksessä. Suur-Määrin valtakunnan hallitsija **Rostislav** halusi torjua ja tasapainottaa katolisten itäfrankkien ylivaltaapyrkimyksiä, kääntyi Konstantinopolin keisarin puoleen ja pyysi tätä lähettämään

uskonoppineita valistamaan kansaansa. Oppineet thessalonikilaiset munkit ja veljekset **Konstantinos** ja **Methodios** saapuivatkin keisarin määräyksestä Suur-Määrin valtakuntaan vuonna 863. Konstantinos loi slaavinkieliset aakkoset kreikkalaisen kirjaimiston pohjalta ja yhdessä veljekset toivat maahan myös kansankielisen jumalanpalveluksen. Palattu-

aan aikanaan luostariin Konstantinos otti munkkinimen Kyrillos. Niinpä luotuja aakkosia alettiin kutsua kyrillisiksi aakkosiksi.

Methodios puolestaan käänsi kreikasta slaavinkielelle lähes koko Vanhan Testamentin. Hän myös kastoi ensimmäisen böömiläisen hallitsijadynastian Přemysl-sukuisen ruhtinaan **Bořivojn** ja hänen puolisonsa **Ludmilan**, jotka olivat ja pysyivät vasallisuhteessa Suur-Määriin. Huolimatta vastakastetun ruhtinaspariskunnan kirkollisista rakennustoimista, pakanalliset tavat säilyivät tavallisen kansan keskuudessa vielä pitkään. Niinkin myöhään kuin 1092 Böömin Přemyslidi-ruhtinas **Břetislav II** julkaisi käskyn, jonka mukaan

pakanalliset uhrilehdot ja pyhät puut oli kaadettava.

Kohta Methodioksen kuoleman v. 885 jälkeen frankkilaispiispat lisäsivät aktiviteettiaan. Rooman paavi **Johannes VIII** kielsi jo sitä ennen (v. 873) kansankieliset ortodoksiset kirkonmenot Suur-Määrissä, mutta palautti Methodioksen vielä asemaansa arkkipiispana. Bořivojn kuoleman jälkeen hänen maansa siirtyi suoraan Suur-Määrin hallitsijan **Svatoplukin** hallintaan. Tämän halutessa vahvistaa suhteitaan Roomaan Suur-Määrissä taattiin vähitellen frankkilaiskatolisen papiston hengellinen ylivalta. Niinpä tämän seurauksena myös länsislaavilaisia kieliä alettiin kirjoittaa latinalaisin kirjaimin, ja länsislaavilaiset kansat siirtyivät siten lopullisesti katolisen lännen vaikutuspiiriin. Svatoplukin kuoltua Böömin eli nykyisen Tšekin alueen länsislaavit – tšekkien esi-isät - irtautuivat Suur-Määristä.

Tšekin suojeluspyhimykset

Methodius tietävästi haudattiin erään määriläisen kirkon alttarin alle ”Pyhän Perheen” vasemmalle puolelle, mutta hänen hautaansa ei tähän mennessä ole löydetty. Bořivojn leski Ludmila murhattiin val-

tataistelujen yhteydessä Tetínissä. Sittenkin myös hänestä tuli tšekeille tärkeä pyhimys.

Tärkeimmäksi pyhimykseksi nousi Bořivojn ja Ludmilan pojanpoika ruhtinas **Václav**, joka hallitsi vuodesta 924 vuoteen 935. Václav oli tietävästi todella hurskas mies, joka kuljetti isoäitinsä Ludmilan jäännökset Pyhän Yrjön kirkkoon Prahan linnaan. Václav alkoi tukeutua Saksiin, jonka kuningas **Henrik Linnustaja** – tunnettu **Wagnerin** oopperasta Lohengrin – oli menestynyt hallitsija. Henrik Linnustaja loi politiikallaan ja sodillaan perustan tulevalle saksalais-roomalaiselle valtakunnalle. Václav tukeutui siis kasvavaan mahtiin ja jopa lupasi maksaa veroja Saksille. Václavin murhasi hänen nuorempi veljensä **Boleslav**, joka oli eri mieltä veljensä kanssa tämän harjoittamasta politiikasta ja halusi tietysti itse päästä valtaan. Václav korotettiin koko Tšekin suojeluspyhimykseksi ja Böömin keskiaikaiset kuninkaat kruunattiin Pyhän Václavin kruunulla, todennäköisesti sen jäljennöksellä. Boleslav jätti nimensä kahdelle kaupungille, Stará ja Mladá Boleslaville, joiden nimissä adjektiivit ovat minulle tuntemattomasta syystä feminiinisuvussa.

Rooman paavi perusti Prahaan piispanistuimen vuonna 973 – tasan sata vuotta myöhemmin, kun se oli kieltänyt slaavinkieliset jumalanpalvelukset maassa. Erityisen aktiivinen oli sen toinen piis-

pa **Adalbert** eli **Vojtěch**, joka tunnetaan, paitsi tšekkien, myös puolalaisten, unkarilaisten ja preusilaisten apostolina.

*Heikki Larmola
jatkuu seuraavassa numerossa*

Karpin tie joulupöytään

Voihan karppi!

Muutama päivä ennen joulua tšekkiläiset kadut, aukiot ja supermarketien edustat täyttyvät jälleen sinisistä tynnyreistä, joiden ympäristössä vaihtaa jalkaa toisinaan jopa kymmenien metrien mittainen jono joulumielellä olevia kansalaisia. Vuorolleen kukin valitsee sammiosta sopivanpullean kalan, joka joko pääsee hengestänsä rahan vaihtaessa omistajaa tai saa vielä muutaman päivän armonaikaa kylpyammeessa polskien.

Sitten koittaakin jo joulukuun ja onnekkaimmin karppi löytää itsensä leivitettyä uunista ja jossain vaiheessa myös lautaselta perunasalaatin seurasta.

Ruodoista on keitetty herkullinen liemi ja kaikilla on vesi kielellä. Paitsi siis karpilla itsellään.

Mutta miten tähän on päästy? Millainen on tšekkiläisen karpin tie vanhempien kutuhetkestä joulunjuhlijän lautaselle?

Luostareissa kasvatettu paastoruoka

Ensin hieman kulttuurihistoriaa. Jouluaaton aterialla karppia syödään Tšekin lisäksi Slovakiassa, Puolassa, Itävallassa ja osissa Saksaa. Jouluruoaksi se on päätynyt katolisen paastoperinteen kautta. Aattopäivä paastottiin, ja vasta keskiyön messun jälkeen oli lupa syödä sydämensä kyllyydestä.

Kala sen sijaan oli kevyttä ravintoa, ja sen avulla sopi paastoajankin nostaa verensokeriaan pyhää yötä odotellessa, sillä se oli perinteistä luostareiden paastoruokaa. Ei siis ihme, että karpinkasvatus keskittyi Euroopassa nimenomaan luostareihin, joissa se myös keskiajalla aloitettiin.

Tyynten vesien kaikkeen tyytyväinen kala

Kalana karppi on sopeutuvainen, eikä laisinkaan nirso veden tai minkään muunkaan suhteen. Ei siis ihme, että se viihtyy ja menestyy myös kasvatusaltaissa. Sitä esiintyy kuitenkin luonnonvaraisesti kaikissa hitaasti virtaavissa ja liikkumattomissa vesissä. Ravinnon suhteen karpit ovat kaikkiruokaisia ja syövät pääasiassa eläinplanktonia, pohjaeläimiä, eloperäistä ainesta ja vesikasvien osia.

Karpin elinkaari alkaa yleensä viljelylaitoksessa, missä ne lisääntyvät. Vastakuoriutuneet poikaset siirretään mataliin altaisiin tai lammikoihin, joissa on runsaasti eläinplanktonia. Aluksi poikaset saavat riittävästi ravintoa lammikossa luontaisesti kasvavasta planktonista, kasvillisuudesta ja pohjalla elävistä selkärangattomista eläimistä. Myöhemmin niille annetaan usein lisärehuna viljarouhetta tai erilaisia rehuseoksia.

Syksyllä karpit siirretään ruopatusta lammikosta syvempään talvehtimisaltaaseen tai ne pidetään alkuperäisessä altaassa kevääseen asti. Seuraavana keväänä ne siirretään parivuotisille kaloille tarkoitettuihin kesäaltaisiin ja kolmannen elinvuotensa keväällä vielä suuriin lihotusaltaisiin.

Neljässä vuodessa täysikokoiseksi yksilöksi

Kalat nostetaan yleensä syksyllä sulan veden aikaan. Ne lajitellaan koon mukaan emokantaan tai

myytäviksi. Myyntihuippu ajoittuu luonnollisesti joulunalukseen ja niitä pidetäänkin maun parantamiseksi puhtaassa vedessä useita viikkoja ennen myyntiä.

Karppi voi painaa jopa 30 kiloa ja kasvaa yli metrin pituiseksi. Yleisin myyntikoko vaihtelee kuitenkin alueittain ja voi olla 30–50 senttiä ja 1,5–3 kiloa. Eurooppalainen karppi saavuttaa täyden mittansa yleensä kolmen tai neljän vuoden aikana.

Aasiassa ja Tšekissä viihtyvä kala

Valtaosa saatavilla olevista karpeista on viljeltyjä. Suurin karpintuottajamaa maailmassa on Kiina ja kaukana sen perässä seuraavat Indonesia, Vietnam, EU, Venäjä, Bangladesh ja Brasilia. EU:ssa taas suurimmat tuottajamaat ovat Tšekki ja Puola, tässä järjestyksessä. Tšekissä taas karpinkasvatus on keskittynyt Etelä-Böömiin, lähinnä Písekin ja Třebonin alueille. Ensimmäisessä on jopa niin suuri merkitys paikalliselle elinkeinoelämälle, että Písekin kaupunginmuseon pohjakerros on omistettu kokonaan kalanviljelylle, ja tietopuolisen annin lisäksi voi museovieras ihastella valtavissa akvaarioissa uiskentelevia eläviä museoesineitä.

Euroopan unionissa karppikauppa on lähes olematonta, sillä sen ulkopuolelle kalaa ei juurikaan viedä ja unionin sisälläkin karppien liikkuvuus on vähäistä. Lähinnä ne ylittävät vain Tšekin ja Saksan välistä rajaa ja pysyttelevät muuten tukevasti kotimaissaan.

Kevyttä ravintoa joulupöydässäkin

Joulutunnelman nostattamiseksi vielä aito paikallinen resepti ja terveystietoisien mielen rauhoittamiseksi hieman faktatietoa karpin ravintoarvoista:

Joulukarppi leivitettyinä třebonilaiseen tapaan

400 g karppifileitä
hienoja vehnäjauhoja
munia, joiden rakenne on rikottu
korppujauhoja

kalan maustamiseen
valkosipulia
kuminaa/muskottikukkaa/kuivattuja yrttejä
yrttisuolaa

1. Sekoita keskenään munat ja jauhot.
2. Mausta kalafileet.
3. Paista pannulla molemmin puolin kullankeltaiseksi.
4. Tarjoile perinteisen tšekkiläisen perunasalaatin kera (perunakuutiot, suolakurkkukuutiot, keitetty ja paloiteltu muna, persilja, selleri, sipuli ja majoneesi keskenään sekoitettuna).

**Ravintoarvo / 100 g
(keskiarvo)**
Energia: 100 kcal
Proteiini: 17,7 g
Seleeni: 20 µg
D-vitamiini: 3,8 µg
EPA: 66 mg
DHA: 60 mg

*Dobrou chuť a
Veselé Vánoce
– hyvää ruokahalua ja
hauskaa joulua!*

Sirpa Seppälä

Tšekin kielen opiskelu jälleen käynnissä ja vauhdissa

Taas on kesän jälkeen joukko innokkaita tšekin kielen harrastajia käärintä pääkaupunkiseudulla hihansa ja ryhtynyt opiskelemaan kieltä eri tasoilla. Suomi–Tšekki-seura on viime vuosina panostanut edistyneen tason keskustelupainotteisiin kursseihin, ja sellainen on toteutettu tänäkin syksynä. Kolme innokasta ja aktiivista kieltä jo hyvin korkealla tasolla hallitsevaa opiskelijaa on syventynyt keski- ja korkeintaan tšekin kielen saloihin pitämällä esitelmiä, lukemalla esimerkiksi talouselämää ja politiikkaa käsitteleviä tekstejä sekä keskustelemalla erilaisista aiheista. Käsitellyssä ovat luonnollisesti olleet syksyn 2013 parlamenttivaalit, mutta myös kevyemmät aiheet joulusta Halloweeniin.

Kalliolan kansalaisopistossa on järjestetty tšekin kielen alkeiskurssi ja hieman alemman tasoisen jatkokurssi. Näillä kursseilla on kummallakin kymmenkunta opiskelijaa, joiden innostus opiskeluun kumpuaa jälleen vaihtelevista syistä matkailusta perhesiteisiin ja työelämään. Motivaatio on jokaisella kurssitasolla korkea, ja töitä ollaan valmiita tekemään.

Kevätlukukaudella 2014 ei Helsingissä kuitenkaan valitettavasti ala uusia kielikursseja. Seuran jatkuvasti pienenevät taloudelliset resurssit eivät, ikävä kyllä, salli kahden kielikurssin järjestämistä vuosittain. Näin ollen olemme suunnitelleet seuraavaa kielikurssia vasta syksyyn 2014.

Kalliolan kansalaisopistossa taas kurssit toteutetaan tänä vuonna koko lukukauden mittaisina. Peruskurssille ei kevätlukukaudella oteta uusia opiskelijoita, mutta jatkokurssin tilanteesta voi tiedustella opiston kansliasta (www.kalliola.fi).

Kieliopetuksesta kiinnostuneet voivat kuitenkin ottaa yhteyttä seuraaviin yksityistunteja antaviin opettajiin:

Tšekin kielen opetusta tarjolla!

Tarjoamme opetusta eritasoisille tšekin kielen opiskelijoille ja tšekkiläisille suomen kielen opiskelijoille. Voit valita joko pienryhmäopetusta tai yksityistunteja. Olemme joustavia opetusmuotojen ja -aikojen kanssa. Mikäli kiinnostusta löytyy, järjestämme myös tšekin kielen alkeiskurssin keväällä 2014 Helsingissä (1,5 h/vko) alkaen 15.1.2014. Tarjoamme myös käännös- ja tulkkipalveluita (suomi-tšekki ja tšekki-suomi).

Ota reippaasti yhteyttä – kysy lisää tai ilmoittaudu kurssille!

Těšíme se!

Sanni Noronkoski, FM (tšekin kieli, Kaarlen yliopisto),
puh: +358 44 039 5618,
e-mail: sanni.noronkoski@gmail.com

Niina Faconová, HuK, puh: +358 44 347 2204
e-mail: niina.1986@gmail.com

Sirpa Seppälä, T:mi Sirpukka-Kielipalvelut:
erityisesti etäopetus, www.sirpukka.com

Syksyn 2014 kieliopetuksesta tiedot tulevat seuran kotisivuille viimeistään elokuussa 2014.

Sirpa Seppälä

Kierros Prahan eläintarhassa

Przewalskinhevoset, kasuaarit ja monet muut harvinaiset eläimet odottavat

Prahan eläintarha Trojassa on erinomainen ja opettavainen ympärivuotinen retkikohde luonnon ja eläinten ystäville. Yhdellä vierailulla ei ehkä ehdi, eikä jaksakaan kiertää koko yli 50 hehtaarin aluetta, jolla kävelymatkaa saattaa kertyä jopa lähes kymmenen kilometriä! Eläintarhan perustamisajatusten mukaan eläimiä ei ole juurikaan suljettu ahtaisiin häkkeihin, vaan kullekin eläimelle on pyritty luomaan mahdollisimman luontainen elinalue. Ne erotetaan kävijöistä lasilla, vallihaudalla tai aidalla; lintujen kohdalla tietysti käytetään avaria häkkeitä, joissa on tilaa lennellä vapaasti. Esimerkiksi vuorikauriit ovat saaneet maastokseen jyrkän kallioseinämän, jollaisella ne vapaanakin eläessään liikkuisivat. Prahan eläintarha on koko toimintansa ajan huolehtinut monien uhanalaisten lajien kasvattamisesta ja kannan säilymisestä. Vuoden 2012 loppuun mennessä siellä on ollut yhteensä 4804 eläintä edustaen 696 lajia (tällä hetkellä noin 1960 eläintä ja 360 lajia). Viime vuosina kävijämäärä on liikunut miljoonan vierailijan tuntumassa vuosittain. Prahan eläintarha onkin Tšekin tasavallan turistikohteista suosituin. Arvostettu Forbes Traveller Magazine -lehti listasi vuonna 2007 Prahan eläintarhan yhdeksi maailman parhaista eläintarhoista (sijalle 7).

Ensimmäinen yritys eläintieteellisen puiston perustamiseksi Prahaan tapahtui vuonna 1881, mutta se ei saanut riittävää kannatusta ja unohdettiin joksikin aikaa. Vakavammin oltiin liikkeellä sitten vuosisadan lopulla. Eräänlainen eläintarhan ”esiaste” toimi Letnálla vuosina 1896–1906. Voimakas keskustelu eläintarhan perustamisesta käynnistyi 1904, puuhamiehinä tutkimusmatkailija **Jiří Němec** ja keskikoulun professori **Jiří Janda**. Pari vuotta myöhemmin rakennussuunnitelmat uskottiin Prahan pormestarille tohtori **Grošille**. Silloin harkittiin eläintarhan sijoittamista Štvanicen saarelle. Sopivan maa-alan puuttuminen ja ensimmäinen maailmansota kuitenkin keskeyttivät hankkeen etenemisen ja siirsivät sen tulevaisuuteen. Vuonna 1922 suurmaanomistaja **Alois Svoboda** lahjoitti

Trojasta tontin ehdolla, että eläintarha perustetaan sinne. Näin sitten tapahtuikin. Nykyisellä paikallaan eläintarha avattiin 28. syyskuuta 1931, ja sen ensimmäisenä johtajana toimi edellä mainittu Janda vuoteen 1938 asti. Useimmat eläintarhan johtajista ovat toimikaudeltaan olleet varsin lyhytaikaisia (enintään pari vuotta). Pisimpään virassa ovat toimineet **Cyril Purkyně** 1949–59, **Zdeněk Veselevský** 1959–88 ja **Petr Fejk** 1997–2009. Nykyinen johtaja **Miroslav Bobek** aloitti tammikuussa 2010. Eläintarhan pinta-ala on yli kaksinkertaistunut 24 hehtaarista noin 50:een (kokonaisala 60 hehtaaria). Prahan eläintarha on Tšekin kolmanneksi vanhin, aiemmin perustettuja ovat Liberec (1919) ja Plzeň (1926).

Prahan eläintarhan suurin koettelemus, todelliset kauhun hetket koettiin elokuun 2002 suurtulvan aikana, jolloin puolet alueesta, eläintarhan koko

alaosa lähellä Vltavaa, oli täysin veden vallassa. Silloisen johtajan Petr Fejkin mukaan heillä ei ollut riittävästi informaatiota tulvan voimasta, ja näin täysi evakuointi pääsi alkamaan liian myöhään, eikä siten kaikkien eläinten siirto turvaan onnistunut. Myös suuria eläimiä hukkui tulvaveeteen, esim. Kadir-norsu, kolme virtahepoa ja Ponga-gorilla menehtyivät, samoin leijona ja karhu joutuivat tulvauhreiksi. Koko katastrofin symboliksi ”pääsi” kuitenkin merileijona Gaston, joka ehti uida Elbeä aina Dresdenin tienoilta saakka, ennen kuin se saatiin kiinni. Karhumatkan aiheuttama yllärasitus koitui lopulta sen kohtaloksi. Gastonille ja muille tulvan eläinuhreille on omistettu pieni muistomerkki. Kaikkiaan eläintarha menetti 134 eläintä ja aineelliset vahingot olivat noin 230 miljoonaa korunaa (noin 9,2 miljoonaa euroa). Alkukesästä 2013 Vltava tulvi jälleen voimakkaasti ja eläintarhan alaosa kärsi uudestaan mittavia vahinkoja, joita kaikkia ei ole vielä saatu korjattua. Nyt oltiin kuitenkin paremmin valmistautuneita, eikä eläinuhreja tullut kuin pari töyhtöhyäppää ja muutama kaniini. Norsuille oli lisäksi äskettäin saatu uusi paviljonki alueen toiselle, korkeammalle puolelle ja joitakin eläimiä oli siirretty muihin eläintarhoihin.

Retkeä eläintarhaan kannattaa suunnitella etukäteen. Vieraillemalla nettisivuilla www.zoopraha.cz (myös englanniksi) sieltä löytää lähes kaiken mahdollisen tiedon eläimistä, tapahtumista ja muusta toiminnasta. Alueen kartta on hyvä olla mukana joka tapauksessa, sillä sijaintiopastuksessa olisi vielä kehitettävää (missä päin mikäkin kiinnostava eläin asustaa), vaikka muuten eläinkohtaiset infotaulut ovat riittävän kattavia. Mielestäni Prahan eläintarha on miellyttävä yllätys yhden (ensi)vierailun perusteella, erittäin monipuolinen niin maastoltaan kuin eläimistöltään, ja lajien luonnolliset elinolot tuovat oman lisänsä vaikutelmaan. Tällä kertaa ei ollut aikaa tutustua kaikkiin paviljonkeihin, saati ruokintanäytöksiin.

Kuriositeettina mainitakseni takakannen tiikeri syö päivässä 12 kiloa lihaa ja hieman muutakin, esimerkiksi puolisen kiloa kanaa. Ateriointi maksaa noin 20 euroa (530 korunaa). Välillä ovat paastotauotkin tarpeen. Muutama esimerkki eläintarhan

päivittäisestä kokonaiskulutuksesta: 1000 kg heinää, porkkanoita ja omenoita, molempia 200 kg, 300 kg naudanlihaa, 170 kg kalaa, 18 kg banaaneja ym.

Vuonna 1977 avattu tuolihiisi ”lintumaailman” vierestä ylös lähelle toisen ”erityiskohteen” eli przewalskinhevosen aitausta ei sekään ollut syyskuun alussa toiminnassa – nyt marras-joulukuussa hissi toimii lähinnä viikonloppuisin: 20 korunan lipulla pääsee 106 metriä pitkän radan avulla oikaisemaan huomattavasti, korkeuseroakin yläasemalle on 50 metriä. Monista merkittävistä eläinlajeista, joita Trojassa esitellään, esim. jättiläiskilpikonnat, siperian- ja sumatrantiikerit, amurinleopardi, gepardit, maasiat, valkoinen sarvikuono, erilaiset gorillat ym., kiinnostavimpia olivat nyt przewalskinhevonon ja kypäräkasuaari.

”Przewalskinhevonon eli aasianvillihevosen eli mongolian villihevosen (*Equus caballus/ferus przewalskii*) on mongolialainen hevonen, joka juontaa juurensa esihistorialliselta ajalta. Se on maailman ainoa jäljellä oleva aito villihevonen, joka nimettiin sen vuonna 1881 ensimmäisenä kuvanneen **Nikolai Przewalskin**, venäläisen kenraalin, löytöretkeilijän ja luonnontieteilijän mukaan. Hän löysi pienen lauman näitä hevosia Gobin aavikon vuoristosta. Przewalskinhevonon ei polveudu villiintyneistä kesyhevosista, kuten esim. Pohjois-Amerikan ja Australian luonnossa elävät hevoset. Se ei ole varsinainen hevosrotu, vaan oma erillinen alalajinsa, jolla on 66 kromosomia, kun kesyhevosella määrä on 64. Nämä pystyvät kuitenkin saamaan keskenään lisääntymiskykyisiä jälkeläisiä; kesyhevonen ja aasi eivät siinä onnistu.” (suom. wikipedia). Prahan lisäksi przewalskinhevosia on Tšekissä myös Brnon ja Chomutovin eläintarhoissa.

”Kasuaarit (*Casuarius*) on strutsilintujen lahkoon kuuluva heimonsa ainut suku. Kasuaarit elävät Australiassa ja Uudessa Guineassa. Guinness World

Records on luokitellut kasuaarit maailman vaarallisimmiksi linnuiksi niiden aggressiivisen luonteen ja voimakkaiden raajojen vuoksi. Kasuaarin jaloissa on pitkät, terävät kynnet, joilla sen väitetään pystyvän yhdellä potkulla viiltämään ihmisen vatsan auki.” Prahan ärhäkkä yksilö edustaa kypäräkasuaareja. Lähes koko ajan se hakkasi nokallaan koppinsa panssarilasia äännellen uhkaavasti. ”Kypäräkasuaari on lentokyvytön, mutta on hyvä uimari, ja voi saavuttaa juoksemalla jopa 50 kilometrin tuntinopeuden! Kasuaarin korkeus on 1,5–1,8 metriä ja painoa naaraalla on noin 60 kg, koiras on sirompi painaen noin 35 kg. Lähinnä hedelmiä, sieniä, etanoita, hyönteisiä, sammakoita ja muita pieneläimiä syövä kasuaari on yksineläjä, joka pariutuu vain lisääntymiskauden aikana. Koiras rakentaa maahan pesän, hautoo kaksi kuukautta naaraan munimia 3–8, kooltaan 9x14 cm olevaa munaa. Koiras huolehtii myös poikasista vielä yhdeksän kuukautta.” (suom. wikipedia).

Eläintarhan pääsisääkäynti on vastapäätä Trojan linnaa, johon voi halutessaan tutustua samalla retkellä (maanantaisin suljettu monien museoiden tapaan). Eläintarha on **avoinna vuoden jokaisena päivänä**, ajat vaihtelevat vuodenajan mukaan: marras-, joul-, tammi- ja helmikuussa klo 9–16, maaliskuussa 9–17, huhti-, touko-, syys- ja lokakuussa 9–18 ja pisimpään kesä-, heinä- ja elokuussa klo

9–19. **Pääsymaksut** ovat varsin kohtuulliset: aikuisilta 200 korunaa (n. 8 €), lapsilta 150 korunaa, (6 €), perhelippu (2+2) maksaa 600 korunaa (24 €). Usein eläintarhassa käyvän kannattaa harkita jo rajoituksetonta vuosikorttia, joita on kolme erilaista yksittäislippujen tapaan: aikuinen/lapsi/perhe, hinnat 1350/850/3500 korunaa (= 54/34/140 €). Tihein ja helpoin **joukkoliikenneyhteys** eläintarhaan on bussilla 112 Nádrazí Holešovicelta, pysäkki heti vasemmalla, kun tulee ulos C-linjan metrosta. Vaihdelun vuoksi voi joskus mennä Trojaan laivalla Vltavaa pitkin. Lähtölaituri on Rašínovo nábrežilla Tanssivan talon kohdalla. Laivamatka maksaa aikuiselta 160 korunaa (n. 6 €) ja kestää 75 min. Vapusta syyskuun loppuun laivat liikennöivät päivittäin (maaliskuun lopulta pääsee viikonloppuisin) klo 9.00, 12.00 ja 15.30 – eläintarhavierailua ajatellen viimeinen lähtö on turhan myöhäinen, koska Trojan laiturilta on vielä noin kilometrin kävely perille.

*Teksti ja kuvat:
Petteri Peuranen*

*Lähteet: www.zoopraha.cz,
wikipedia: Prahan eläintarha
Průvodce KAM v Praze (Eva Obůrková & Computer
Press, Brno 2011; sivu 171)*

Kokouskutsu

Suomi–Tšekki-seura ry:n sääntömääräinen vuosikokous pidetään ma 17.3.2014 klo 18.00.

Kokouspaikka: Ravintola Milenka, Haapaniemenkatu 3–5, 00530 Helsinki.

Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset (8 §) asiat.

1. Kokouksen avaaminen sekä laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
2. Kokouksen puheenjohtajan valinta
3. Esityslistan hyväksyminen
4. Kokouksen sihteerin sekä kahden pöytäkirjantarkastajan ja kahden ääntenlaskijan valinta
5. Toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja tilintarkastajien lausunnon käsitteleminen
6. Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle sekä muille tilivelvollisille
7. Toimintasuunnitelman, talousarvion ja vuoden 2015 jäsenmaksun suuruudesta päättäminen
8. Hallituksen jäsenten lukumäärästä päättäminen ja hallituksen jäsenten valinta
9. Kahden tilintarkastajan ja kahden varatilintarkastajan valinta
10. Muut asiat
11. Kokouksen päättäminen

